

NÁROK ZAMĚSTNANCŮ DLE § 1154 b) OBČ. Z. VZHLEDEM K VOJENSKÉ SLUŽBĚ.

I.

1. Třetí novelou vsunut byl do o. z. o. nový paragraf 1154 b), který ustanovoval mimo jiné, že zaměstnanec nemohl bez zavinění konati službu po dobu poměrně krátkou, týden nepřevyšující z důležité příčiny, týkající se jeho osoby. Ve zprávě subkomise panské sněmovny uvedeno bylo sice, že takovým důležitým důvodem je samozřejmě také vojenská služba, ale praxe n. s. zaujala hledisko, že zaměstnanec nemá nároku na úplatu za práci, kterou pro válečnou službu nekonal (Vážný č. 332). Vedle toho převzali jsme tyto další předpisy:

a) o obchodních pomocnících platilo, že nemají nárok na služné, nastupují-li službu vojenskou nejméně roční (§ 8 III. zák. č. 20/1910 ř. z.),

b) o statkových úřednících platí, že zaměstnavatel může zaměstnance, jenž nastupuje nejméně roční službu presenční, z toho důvodu předčasně propustiti (§ 11 zák. č. 9/1914 ř. z.),

c) pro kratší vojenskou službu (hlavně cvičení ve zbrani) zůstávalo jak obchodním pomocníkům, tak i statkovým úředníkům po určitou dobu služné zachováno.

2. Po převratě změněn byl § 1154 b) tak, že zaměstnanci přísluší po čtrnáctidenním zaměstnání nárok na mzdu nejvýše týdenní i tenkrát, když z důležité příčiny, týkající se jeho osoby, nemohl vykonávat práci nebo službu, pokud si toto nepřivodil úmyslně nebo hrubou nedbalostí. Proti původnímu § 1154 b) změna nastala v tom, že nyní již nejde o přerušení služby po dobu poměrně krátkou, nýbrž o nezaviněné zamezení konání služby vůbec. Podle původního § 1154 b) skutečně zaměstnanec mohl se domáhati služného nejvíce týdenního, šlo-li o krátké přerušení, takže se slova zprávy subkomise panské sněmovny o vojenské službě mohla týkati nejvýše vojenských cvičení v rozsahu čtyř neděl, ale ne presenční služby roční nebo i delší. Naproti tomu § 1154 b) ze znění zákona č. 155/1921 Sb. z. a n. podle svého doslovu připouští týdenní nárok na mzdu také v tom případě, nejde-li o zamezení konání služby z důvodu přechodného, takže jsme na rozpacích, zda máme sem počítati také konání vojenské služby presenční.

Až do roku 1925 bylo konstantně judikováno, že zaměstnanci nastupujícímu čtyřtýdenní cvičení vojenské náleží týdenní plat jeho služebních požitků (Vážný č. 2698, 4603). O roční nebo delší vojenské službě není žádného rozhodnutí v úřední sbírce rozhodnutí nejvyššího soudu. Praxe n. s. v příčině vojenských cvičení opírala se o vládní nařízení, kde bylo stanoveno, že za dobu, po kterou zaměstnanec pro vojenskou službu nemůže svých služebních povinností vykonávat, nepřísluší jemu plat, není-li právními předpisy nebo smlouvou stanoveno jinak (nař. č. 209/1922 Sb. z. a n., § 2; č. 168/1923, § 2; č. 47/1924, § 2). N. s. stál na stanovisku, že právním předpisem, stanovícím jinak, je právě § 1154 b) o. z. o.

O mobilisaci zaujal n. s. v plenárním rozhodnutí (Vážný č. 1861) stanovisko, že zaměstnancům podle § 1154 b) přísluší týdenní plat a opírá

své rozhodnutí o vlád. nařízení č. 383/1921 Sb. z. a n., § 4, že zaměstnanci, jenž pro vojenskou službu nemůže svých služebních povinností vykonávat, nepřísluší žádný plat, není-li právními předpisy stanoveno jinak, čímž je rozuměti také § 1154 b) o. z. o. Z toho je viděti, že jde o judikaturu konstantní, ale naši otázku neřešíci.

3. Změna nastala zákonem ze dne 31. března 1925, čís. 61 Sb. z. a n. Vládní osnova navrhla, že cvičení ve zbrani nepovažuje se za důležitou příčinu, skýtající zaměstnanci nárok na mzdu podle ustanovení § 1154 b) o. z. o., při čemž zvláště upravené nároky v zákoně o obchodních pomocnících a v zákoně o statkových úřednících zůstaly zachovány. V důvodové zprávě odůvodňuje se navrhované ustanovení tím, že nastoupení cvičení ve zbrani není neočekávanou překážkou ve výkonu práce nebo služby, nýbrž okolnost tato je zaměstnanci delší dobu před nastoupením cvičení známa a on s ní ve svém pracovním poměru musí počítati.

V poslanecké sněmovně změněn byl navrhovaný text tím způsobem, že zachován byl v zásadě text vládních nařízení, jak je uveden výše, ale za slovy »zvláštních zákonů« citovány byly zákony č. 20/1910 ř. z. a č. 9/1914 ř. z. a zákon č. 34/1922 Sb. z. a n. V důvodové zprávě je uvedeno, že novou stylisací oslabuje se původní navrhované ustanovení.

Na základě takového ustanovení zák. č. 61/1925 Sb. z. a n. judikoval n. s. v ten rozum, že se § 3 zákona toho nevztahuje na cvičení ve zbrani, poněvadž se zvláštní ustanovení týká jen obchodních pomocníků a statkových úředníků (Vážný č. 5729, 9136). V odůvodnění rozhodnutí č. 5729 praví se: »Vládní návrh nestal se sice zákonem, nýbrž byl formálně upraven jinak v ten způsob, že výslovné popření nároku na mzdu bylo zeslabeno podle § 1154 b) o. z. o. dohodnutou stylisací § 3 vyslovujícího zásadu, že zaměstnanci nepřísluší plat . . . , není-li jinak stanoveno smlouvou nebo právními předpisy zvláštních zákonů.« Při tom odkazuje na takové předpisy zvláštních zákonů, upravujících výslovně platy po dobu vojenského cvičení zaměstnanci, a to v zákoně o obchodních pomocnících, o úřednících statkových. Zdůrazněním těchto zvláštních zákonů odchýlil se podstatně zákonodárce od dřívějšího znění vlád. nařízení, v nichž výjimku z pravidla, že za dobu vojenského cvičení nepřísluší zaměstnanci plat, vymezil širěji slovy »není-li právními předpisy (nebo smlouvou) stanoveno jinak«, tedy bez omezení na zvláštní zákony, které § 3 zák. č. 61/1925 ještě v závorce označuje.

II.

1. Situace je nyní tato:

a) obchodní pomocníci a statkoví úředníci nemají nároku na plat, konají-li pravidelnou dvouletou vojenskou službu presenční (§ 24 zák. č. 154/1934 Sb. z. a n., § 11 zák. č. 9/1914 ř. z.),

b) obchodní pomocníci podrží ve výkonu své branné povinnosti, kromě presenční služby trvající přes šest měsíců, své pracovní požitky po jeden měsíc, trval-li pracovní poměr podle tohoto zákona v témže podniku nepřetržitě alespoň rok (§ 24 I. zák. č. 154/1934 Sb. z. a n.),

c) statkoví úředníci mají nárok na plat při vojenském cvičení po dobu čtrnácti dnů, po další dobu sráží se mu z platu plat jeho zástupce (§ 11 I. zák. č. 9/1914 ř. z.),

d) v mobilisaci mají nárok na plat statkoví úředníci podle druhého odstavce § 11 cit. zák.,

e) ostatní zaměstnanci nemají podle nynějšího stavu legislativy a judikatury nárok na plat, konají-li přechodnou službu vojenskou, při cvičení ve zbrani, naproti tomu nemáme rozhodnuto, zda mají nárok na plat týdenní při nastoupení dvouleté presenční služby.

2. Z toho podává se nám tento závěr: Není-li nároku na týdenní plat při nastoupení cvičení ve zbrani, není tím spíše nároku na plat při nastoupení presenční služby.

Tento závěr opíráme o tyto důvody:

a) Jak v plenárním rozhodnutí Vážný č. 1861, tak i v důvodové zprávě vládního návrhu zákona č. 61/1925 Sb. z. a n. klade se důraz na to, že zaměstnanec má býti chráněn proti nepředvídanému přerušení služby, a ochrana v případě povolání na vojenské cvičení se odpírá právě z toho důvodu, že nejde o nepředvídané přerušení služby, toto tím více platí o nastoupení dvouleté presenční služby, o níž zaměstnanec nejméně půl roku ví, že ji bude musiti nastoupiti.

b) Zaměstnanec má v případě vojenského cvičení nárok, aby jeho služební poměr zrušen nebyl, není tedy povolání k vojenskému cvičení důležitým důvodem podle § 1162 o. z. o., a naopak zaměstnavatel nesmí dáti výpověď v období, které počíná u zaměstnanců obstarávajících pracovní výkon vyššího druhu měsíc, u ostatních zaměstnanců deset dnů před nastoupením cvičení a končí sedmým dnem po skončení jeho, t. zv. ochranná doba (§ 1 zák. č. 61/1925 Sb. z. a n.); z toho plyne, že nastoupení presenční vojenské služby není touto ochrannou dobou chráněno a že je možno považovati toto nastoupení za důležitou událost, opravňující k okamžitému zrušení služebního poměru. Tento závěr není nijak namířen proti zaměstnancům, neboť není možno jim zachovati služební místo po dobu dvou let, ačkoliv služební poměr musil přece tím trvati jen čtrnáct dnů.

c) Zaměstnanec nastupující presenční službu vojenskou nemá se o nikoho jiného starati než o sebe, jsou-li jiné osoby odkázány na něj, může žádati, aby přeložen byl do náhradní zálohy a pak je chráněn proti výpovědi, ale nemá nároku na týdenní plat. Tato okolnost podporuje nejvíce náš závěr.

d) Zprávy subkomise panské sněmovny není možno se dovolávati, poněvadž původní § 1154 b) na dlouhou presenční službu se vůbec nevztahoval, neboť nárok na týdenní plat byl jen při přechodném přerušení služby, trvajícím poměrně krátkou dobu.

3. Konečně musíme si uvědomiti toto:

a) zaměstnanec nepodléhající zákonům č. 9/1914 ř. z. a č. 154/1934 Sb. z. a n. je chráněn při vojenském cvičení proti výpovědi, ale nemá nároku na týdenní plat,

b) zaměstnanci podléhající zákonům č. 9/1914 ř. z. a č. 154/1934 Sb. z. a n. mají nárok na plat při vojenském cvičení a jsou chráněni proti výpovědi, ale nemají nárok na plat při dvouletém vojenském cvičení.

Z toho vidíme, že za dnešního stavu zákonodárství dává se lepší pozice zaměstnancům, podléhajícím zmíněným dvěma zákonům. Jestliže tedy tito zaměstnanci nemají nároku na týdenní plat v době konání presenční služby, tím méně je možno přiznati tento nárok zaměstnancům, jichž služební poměr podléhá jen o. z. o. Tento služební poměr může zaměstnavatel totiž vypovědět ke dni nastoupení presenční služby podle §§ 1159—1159 c), a mimo to je možno nastoupení vojenské presenční služby považovati za důležitý důvod k okamžitému zrušení služební smlouvy. Naopak při na-

stoupení cvičení ve zbrani zaměstnavateli toto vše nepřísluší, a zaměstnanci přes to nepřísluší týdenní plat. Z toho jasně plyne, že tím méně je možno přiznati nárok na plat týdenní při nastoupení vojenské služby presenční, kteréžto události nemůžeme přiznati ani vlastnost důležitého důvodu podle § 1154 b) o. z. o., poněvadž chybí nepředvídatelnost (jak z nynějšího zákonodárství je patrné), ani okolnosti podle § 1155.

Tímto odůvodněním podepřen je náš závěr, dávající odpověď na výše položenou otázku, podotýkáme ovšem, že i zde platí slova, jichž užil n. s. ve svém plenárním usnesení Vážný č. 1861, že úplné jasno do této otázky vneseno bude teprve zákonným ustanovením, ale domníváme se nicméně, že za nynějšího stavu legislativy a judikatury na tuto otázku jiná odpověď dána býti nemůže.

Adolf Procházka:

O OBČANSKOPRÁVNÍ ODPOVĚDNOSTI ELEKTRICKÝCH PODNIKŮ.

V této studii vzal jsem si za úkol zkoumati otázku, za jakých podmínek a v jakém rozsahu odpovídá u nás podnikatel elektrického díla za škody dílem způsobené a jakou úpravu této odpovědnosti navrhuje osnova nového občanského zákoníka. Srovnáním dané úpravy s úpravou navrhovanou bude možno seznati, zda budoucí občanskoprávní odpovědnost elektrických podniků je přísnější či mírnější než odpovědnost dosavadní, resp. zda je účelněji upravena, hledíc na jedné straně k žádoucí bezpečnosti osob a věcí, na druhé straně k péči o co největší rozvoj soustavné elektrisace.

Z takto vymezeného tématu podává se tento rozvrh mé práce:

I. Rozbor otázky podle platného práva (lex lata).

II. Stanovisko osnovy občanského zákoníka a to jak návrhu superrevisní komise z r. 1931, tak vládního návrhu z r. 1937 (osnova).

III. Srovnání daného právního stavu s osnovou občanského zákoníka a hodnocení obou těchto úprav (lex ferenda).

Ad I. (Lex lata.)

Odpovědnost za škody vzniklé provozem elektrického podniku není u nás upravena speciálními předpisy. Platí pro ni obecná ustanovení občanského a trestního práva.

Krainz-Ehrenzweig ve svém díle »System des österreichischen allgemeinen Privatrechts« (Víděň 1915, II. sv., I. pol., str. 462) sice uvádějí, že již v bývalé rakousko-uherské monarchii byl vypracován návrh zákona, jenž chtěl upravit právě řečenou odpovědnost, a také se zmiňují o projednávání naší otázky na 31. právnickém sjezdu ve Vídni (1912), jenž, v souvislosti s ručením vzduchoplavby, navrhoval občanskoprávní odpovědnost elektrických podniků až k hranicím vyšší moci. Avšak přes tento zájem o zvláštní úpravu naší otázky, datující se již z dob předválečných, dosud u nás k ní nedošlo a jak se zdá, ani nedojde, poněvadž zkušenosti nás přesvědčily, že můžeme zcela dobře vyjít s předpisy všeobecnými. Ovšem osnova našeho občanského zákoníka, jak ještě blíže seznáme (ad 2), specializuje řečenou úpravu alespoň na tolik, že zavádí zvláštní ustanovení pro odpovědnost za škodu vzniklou z nebezpečného podnikání (§§ 1152, 1153), kamž patrně spadají též škody způsobené provozem elektrického díla.

Podle dnešního zákonného stavu je tedy občanskoprávní odpovědnost z provozu elektrického díla posuzovati podle občanského zákoníka, a to podle jeho hlavy XXX.

1. Východiskem jsou zde předpisy §§ 1293, 1294 a 1295 obč. zák. Prvý paragraf určuje, co je škoda, druhý prameny škody a třetí stanoví obecnou zásadu, že ten, kdo ze své viny způsobil škodu, je povinen ji nahraditi. Zavinení je každé přestoupení právní povinnosti (resp. též mravní, pokud